

Prawa osób z niepełnosprawnościami

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela:

Zajęcia poświęcone dostępności mają na celu uwrażliwić uczestników i uczestniczki na to zagadnienie. Przede wszystkim ważna jest świadomość istnienia bardzo różnych ograniczeń w korzystaniu z mediów. Trzeba pamiętać, że nie mówimy tutaj o niepełnosprawności, tylko o braku dostępu do treści.

Przykłady barier w dostępie do treści:

- widzenie — osoby widzące z wadami wzroku, czytające przy złym oświetleniu, niedowidzące, niewidome
- słuch — osoby słyszące niemające dostępu do głośników lub słuchawek, niedosłyszające, głuche
- rozumienie — dyslektycy, obcokrajowcy nieznający języka, niepełnosprawni intelektualnie
- motoryka — osoby korzystające z internetu bez pomocy myszki, np. przez urządzenia dotykowe, systemy smart tv, niepełnosprawni ruchowo

Informacja może być dostępna dla każdego pod warunkiem zastosowania konkretnych rozwiązań. W ten sposób można uwzględnić potrzeby różnych odbiorców.

Informację wizualną można przekazać za pomocą dodatkowego tekstu. Opisy obrazu, postaci i ich zachowań to audiodeskrypcja. Przekazują ją lektorzy lub syntezytor mowy. Przy przeglądaniu stron internetowych oraz korzystaniu z urządzeń komunikacyjnych używa się także monitorów brajlowskich i syntezytorów mowy.

To, czego nie można usłyszeć, przekazuje się za pomocą napisów. Napisy różnią się od zwykłej listy dialogowej. Dodatkowo informują o innych niż same dialogi wydarzeniach dźwiękowych (np. skrzypienie drzwi). Drugi sposób to tłumaczenie na język migowy.

Aby treści były dostępne dla osób mających problemy z rozumieniem, muszą być przejrzyste i czytelne. Przy tworzeniu treści można korzystać z wytycznych do konstruowania tekstów easy-to-read (zrozumiałość treści i formy), automatycznych translatorów, jednolitej i przystępnej identyfikacji wizualnej.

W 2011 roku do ustawy o radiofonii i telewizji (tzw. medialnej) dodano zapis o tym, że co najmniej 10% audycji telewizyjnych powinno być udostępnianych wraz z audiodeskrypcją, napisami i tłumaczeniami na język migowy.

W 2012 roku Polska ratyfikowała Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Konwencja jest impulsem do tworzenia nowych rozwiązań w zakresie dostępności.

Prawa człowieka są uniwersalne — wszyscy mamy równe prawa. Dotyczy to, oczywiście, także osób niepełnosprawnych. Są różne rodzaje niepełnosprawności: ruchowa, wzrokowa, słuchowa i intelektualna. Ze względu na te różne ograniczenia prawa człowieka są inaczej realizowane.

Podobne lub takie same problemy mają osoby z różnymi wadami wzroku, pracujące przy złym oświetleniu, niemające dostępu do głośników lub słuchawek, dyslektycy i obcokrajowcy nieznający języka oraz korzystające z komputera bez użycia myszki. Nie chodzi więc o to, że ktoś jest niepełnosprawny, tylko o to, że nie ma dostępu do treści.

Każdy z nas jest inny, co oznacza, że każdy inaczej uczestniczy w życiu społecznym i odbiera informacje. Projektowanie uniwersalne dąży do zniesienia wszystkich barier, które przeszkadzają w dostępie do treści. Budynki i urządzenia są projektowane z myślą o wszystkich użytkownikach. W internecie pomocne są „Wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych” (WCAG). To zbiór wskazówek, które pomagają uniknąć błędów w tworzeniu treści na stronach www.

12 wytycznych pogrupowano, przyporządkowując je 4 zasadom dostępności treści:

- zrozumiałość — teksty są czytelne i łatwe w odbiorze; interfejs jest intuicyjny i logicznie zbudowany; trudno popełnić błąd przy jego obsłudze
- bez przeszkód w obsłudze — strona jest możliwa w obsłudze przy użyciu klawiatury; nie ma limitów czasowych w korzystaniu z serwisu; sekcje na stronie mają jednoznaczne tytuły i są logicznie podzielone; można pominąć szkodliwe dla wzroku i słuchu komunikaty
- postrzegalność zmysłowa — treść ma swój odpowiednik: obrazom i filmom towarzyszą opisy tekstowe, głosowe, napisy, tłumaczenia na język migowy; prezentacja (zarówno kształt graficzny, jak i styl) treści nie wpływa na odbiór; informacje pierwszoplanowe nie zlewają się z tłem
- solidne wykonanie — treść jest eksponowana za pomocą najnowszych technologii uwzględniających wytyczne dotyczące dostępności; do treści można dotrzeć różnymi drogami (urządzenia, oprogramowania)

Kiedy te wskazówki nie są uwzględnione, treść nie jest dostępna dla wszystkich. Jak najczęściej korzystaj z tych wskazówek, kiedy tworzysz jakieś informacje i wrzucasz je do sieci. Pozwoli to pokonywać bariery.

Dla ucznia:

Każdy z nas jest inny, a więc inaczej odbiera informacje i pracuje z nimi. Niezależnie od tego, czy nie rozumiesz języka, czy też masz problemy z widzeniem, nie możesz czegoś usłyszeć lub poruszać się, masz prawo korzystać z mediów. Wszyscy powinni dbać o to, żeby to było możliwe.

Podpisy, tłumaczenia, także te na język migowy, dodatkowe opisy, czytelność i łatwość w obsłudze — to wszystko sposoby na to, aby różne informacje były dostępne.

POMYŚL NA LEKCJĘ

Uczestnicy i uczestniczki wezmą udział w zabawach, które przybliżą im wiedzę na temat tego, z jakimi ograniczeniami w dostępie do kultury i informacji mogą zetknąć się osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Spróbują też dzięki tym zabawom wyobrazić sobie wymarzone kino, do którego może wybrać się każdy, bez względu na poziom sprawności psychoruchowej.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, czym jest niepełnosprawność;
- potrafią wskazać podstawowe rozwiązania zapewniające osobom z niepełnosprawnością dostępność do informacji i kultury.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min
Forma: rozmowa
Pomoce: tablica, kreda lub marker

Zapowiedz, że podczas zajęć spróbujecie wyobrazić sobie, jak mogłoby wyglądać kino dostępne i przyjazne dla wszystkich. Bardzo ważne będzie więc, żeby mogły z niego korzystać osoby z różnymi niepełnosprawnościami. Zapytaj, czy uczestnicy i uczestniczki słyszeli kiedyś takie określenie, jak niepełnosprawność. Co ono oznacza? Powiedz, że możemy spotkać osoby z różnymi niepełnosprawnościami np. osoby niewidome albo niesłyszące. Zapytaj o kolejne przykłady. Wypisz na tablicy pojawiające się odpowiedzi uczestników i uczestniczek, a także dodaj te przykłady, które nie zostały przez nich wymienione (osoby niesłyszące, niedosłyszące, niewidome, słabowidzące, niemówiące, niepełnosprawne ruchowo). Wyjaśnij pojęcia, które wydadzą się niejasne.

2.

Czas: 10 min
Forma: praca indywidualna
Pomoce: rysunki budynku – **Materiał pomocniczy "Przyjazne kino"**, kredki

Powiedz, że zaczniecie najpierw od miejsca, w jakim mogłoby się znajdować wasze przyjazne kino. Rozdaj wszystkim czarno-białe rysunki budynku, w którym brakuje podjazdu dla wózków, szerokich drzwi wejściowych i schodów (**Materiał pomocniczy Przyjazne kino**). Miejsca, gdzie powinny się znajdować, zostały oznaczone na rysunku przez wykropkowane linie. Poproś o połączenie kropek i pokolorowanie powstałych w ten sposób obiektów. Zapytaj, do czego służą. Podkreśl, że do takiego kina, jakie właśnie stworzyli uczestnicy i uczestniczki mogliby bez problemu udać się wszyscy, również osoby korzystające z wózków (osoby z niepełnosprawnością ruchową, mamy z małymi dziećmi, osoby starsze).

3.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: kartki z bardzo małymi napisami, lupy, tablica, kreda lub marker

Czas zająć się napisami, które zwykle pojawiają się na kinowym ekranie. Podziel uczestników i uczestniczek na dwie grupy. Każdej wręcz kartkę z wyrazami zapisanymi na komputerze tak drobną czcionką, by nie można ich było odczytać gołym okiem. Rozdaj także lupy i poproś, by uczestnicy i uczestniczki postarali się odczytać, co jest napisane na kartkach. Hasła powinny brzmieć: WITAMY W PRZYJAZNYM KINIE i ZAPRASZAMY NA FILM. Gdy zostaną już rozszyfrowane, zapytaj, czy na filmie lub w innym miejscu mogą być umieszczane tak małe napisy. Oczywiście nie – by każdy mógł z nich skorzystać, powinny być duże i czytelne (nierozmazane, wyróżniające się z tła). Podkreśl, że jest to ważne dla wszystkich, a szczególnie dla osób, które słabiej widzą albo mają zmęczony wzrok. Poproś, by chętne osoby z obu grup zapisały oba napisy na tablicy, dobierając ich wielkość tak, żeby można je było przeczytać nawet z najdalszego miejsca w sali. Zapytaj, czy tak przygotowane napisy możemy zaakceptować w naszym kinie.

4.

Czas: 13 min
Forma: praca w parach
Pomoce: wydrukowane obrazki – **Instrukcja dla prowadzącego "Filmowy obrazek"**, kartki A4, ołówki

Powiedz, że przyjazne kino będzie potrzebować także lektora, który opíše, co się dzieje na ekranie. Zapowiedz, że spróbujeć sami sprawdzić, jak to się robi. Poproś, by uczestnicy i uczestniczki dobrali się w pary i usiedli plecami do siebie. Jednej z osób z każdej pary wręcz obrazek, mówiąc, by nie pokazywała go nikomu (**Instrukcja dla prowadzącego Filmowy obrazek**); a drugiej kartkę A4 i ołówki. Powiedz, że zadanie polega na tym, by osoby mające przed oczami obrazki spróbowaly jak najdokładniej opisać, co na nich widnieje, tak aby ich koledzy i koleżanki z pary mogli możliwie wiernie odtworzyć je na swoich kartkach. Obeyrzycie efekty pracy uczestników i uczestniczek. Podsumuj, mówiąc, że właśnie wykonaliście pracę podobną do pracy lektora. Z tą jednak różnicą, że podobne opisy stosowane w kinie i telewizji są oczywiście znacznie krótsze – w przeciwnym razie jeden obrazek (kadr) musiałby być wyświetlany bardzo długo. Zapytaj, dla kogo są przygotowywane takie opisy. Potwierdź, kiedy uczestnicy i uczestniczki wymienią osoby niewidome i słabowidzące.

5.

Czas: 2 min
Forma: podsumowanie
Pomoce:

Zwróć uwagę, że do waszego przyjaznego kina moglibyście zaprosić każdą osobę bez względu na to, czy dobrze widzi lub nie widzi zupełnie, czy porusza się na wózku lub o kulach, albo czy np. nosi okulary. Jest tak dlatego, że zadbałście, żeby budynek był dostępny dla każdego, napisy na filmie były odpowiedniej wielkości, a podczas seansu pojawił się opis ustny tego, co widać na ekranie. Takie podejście, uwzględniające wszystkie osoby, powinno być stosowane zawsze.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją pojęcie „niepełnosprawność”?
- potrafią wymienić podstawowe rozwiązania zapewniające osobom z niepełnosprawnością dostępność do informacji i kultury?

Opcje dodatkowe

Jeśli masz więcej czasu, zapytaj uczestników i uczestniczek, jak porozumiewają się między sobą osoby niesłyszące i niedosłyszące. Potwierdź, gdy pojawi się odpowiedź, że używają znaków. Powiedz, że taki język znaków nazywamy językiem migowym. Stosuje się go również do tłumaczenia filmów lub np. programów telewizyjnych. Widać wtedy w rogu ekranu osobę, która pokazuje kolejne znaki, tłumacząc wszystkie padające słowa i zdania. Dla zilustrowania, jak takie tłumaczenie wygląda, możesz pokazać uczestnikom i uczestniczkom film „**Len**” w reżyserii Joanny Jasińskiej-Koronkiewicz. Zaproponuj też nauczanie się dwóch znaków w języku migowym: film i kino. Możesz skorzystać w tym celu ze [słownika migam.pl](http://slovníka.migam.pl) (oba wyrazy znajdziesz w kategorii Rozrywka, Media, Wypoczynek). Zapytaj, czy tłumacz języka migowego również powinien pojawić się w waszym przyjaznym kinie.

MATERIAŁY

- Materiał pomocniczy "Przyjazne kino"
- Instrukcja dla prowadzącego _Filmowy obrazek

ZADANIE DLA UCZNIA

Zadanie 1.

Oznacz zdania jako prawdziwe lub fałszywe.

- Napisy na filmach powinny być małe i nieczytelne. [rozwiązanie: fałsz] [Prawda/Fałsz]
- Osoba poruszająca się na wózku może dostać się do budynku korzystając z podjazdu. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]
- Ustne opisy tego, co widzimy na ekranie, tworzy się dla osób niewidomych. [rozwiązanie: prawda] [Prawda/Fałsz]

SŁOWNICZEK

- **niepełnosprawność :**

CZYTELNIA

- Budny Jolanta, Projektowanie dla wszystkich, [online], [dostęp: 12.06.2014], Dostępny w Internecie: http://www.niepelnosprawni.pl/ledge/x/11518;jsessionid=DC85ECB4937F6791F1E37B46183D783E#.U5ntB_LvgN

Tekst: , scenariusz: Anna Walczak, konsultacja merytoryczna: . Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/prawa-osob-z-niepelnosprawnosciami/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

2014/I/edukacja-polonistyczna/t3

2014/I/etyka/t1

2014/I/etyka/t3

2014/I/edukacja-wczesnoszkolna/c1

Podstawa programowa 2017:

Edukacja polonistyczna, I-III klasa

Osiągnięcia

Uczeń słucha z uwagą wypowiedzi nauczyciela, innych osób z otoczenia, w różnych sytuacjach życiowych, wymagających komunikacji i wzajemnego zrozumienia; okazuje szacunek wypowiadającej się osobie.

Uczeń wykonuje zadanie według usłyszanej instrukcji; zadaje pytania w sytuacji braku rozumienia lub braku pewności zrozumienia słuchanej wypowiedzi.

Edukacja społeczna, I-III klasa

Osiągnięcia

Uczeń ocenia swoje postępowanie i innych osób, odnosząc się do poznanych wartości, takich jak: godność, honor, sprawiedliwość, obowiązkowość, odpowiedzialność, przyjaźń, życzliwość, umiar, powściągliwość, pomoc, zadośćuczynienie, przepraszenie, uznanie, uczciwość, wdzięczność oraz inne, respektowane przez środowisko szkolne.

Uczeń stosuje pojęcia: porozumienie, umowa; uczestniczy w wyborach samorządu uczniowskiego w klasie, w szkole; wymienia przykłady powstałych w efekcie porozumień i umów grup społecznych, np. stowarzyszenia pomocy chorym i niepełnosprawnym dzieciom, organizacje ekologiczne, a także stowarzyszenia dużych grup społecznych, jak miasta i państwa czy Unia Europejska.